

НАЈАТРАКТИВНИЈИ МЕДИЈСКИ ФЕНОМЕН С ПОЧЕТКА ТРЕЋЕГ МИЛЕНИЈУМА

ИНТЕРНЕТ је већ сада централна тачка савремене комуникације. Са тенденцијом је сталног успона. Повећава се и многољудство које је од јутра до сутра испред рачунара. Много је оних који су спремни да своје радно и слободно време поклоне интернет комуникацији. У томе претежно учествује млађи свет, често неумерено и неконтролисано. Уочене су и последице - друштвене, културолошке, физичке, здравствене и психолошке. У свету се увелико отварају саветовалишта за лечење од интернет зависности. То се, свакако, не односи на оне приврженике интернета који га користе рационално, разложно и умерено, већ на оне који га свакодневно и свакодневно злоупотребљавају, који су се претворили у седеће фигуре. Реч је о зависницима.

У свету интернета данас је Фејсбук постао готово статусни симбол, одредница жи-

Оља Ивањицки Сеоба моје душе Историјски музеј Србије

јатеља постају и моји пријатељи. Тако се њихов број повећава геометријском прогресијом. Више ту није присутна само група изабраних него и мноштво непознатих с тенденцијом да се њихово присуство незауостављиво повећава. То мноштво, међутим, одједном делује као несавладива стихија. На једном месту нашао се свет великих бројева, петсто пријатеља, хиљаду пријатеља... И, наравно, ту је и парадокс, што више „пријатеља“, то мање блискости. У сваком случају, њих је тешко прихватити и са знајно и емоционално. Свет виртуелне комуникације далеко је од непосредности и спонтаности људских бића која се друже у реалном животу, која су у знаку комуникације „face to face“. Такву комуникацију ништа не може заменити. Међутим, ко нема профил на популарној мрежи Фејсбука, није у тренду. У тој комуникацији, сматра се, налазе се себи блиске особе и по интересовањима и по хобијима. Сви истраживачи истичу и забављачки карактер ове комуникације.

Бука око Фејсбука

Ратко Божовић

У свету интернета Фејсбук је постао готово статусни симбол, одредница животног стила и незаобилазно средство комуникације

Живорад Недељковић

Земља и небо

*Налик су оловкама
Уздигнућим на радном стољу
Висока, зашиљена сјабља
У шумици наслоњеној
На фабричку ограду и мир.
Њихови су врхови оштемали
Од знезда зладних пшеница.
Осим покојеж леђа,
Као да и румено се масило
Излива из најдужих зрана,
И снег као да је
Ошуда разливен:
Тако су моћна ња сјабља.
Од њих насћану шела оловака,
Њиховом је шпољином
Зашићено и само срце.
Усудио би се да ошинеш
Или да нацрташ ши моћ.
Али знаш да моћ имају
Само земља и небо.
И ти, док их сјајаш.*

(Из рукописа књиге „Овај свет“)

вотног стила и незаобилазно средство комуникације. Недавно је Интернет сајт Фејсбук (Facebook) прославио свој пети рођендан. Његових 150 милиона корисника широм света потврдили су да је у питању најатрактивнији медијски феномен с почетка трећег миленијума. А смислио га је Марк Цукерберг, студент на универзитету Харвард, искључиво за школске потребе. И када је чувена информатичка компанија „Мајкрософт“ купила 1,6 одсто акција у Фејсбуку за 240 милиона долара, а вредност сајта процењена на 15 милијарди долара, постало је јасно да се родио глобални феномен али и најмлађа особа на Форбсовој листи најбогатијих људи на свету!

У динамичном присуству, Фејсбук показује да нема премца. Према фебруарским подацима из ове године, Фејсбук сваког месеца бележи више од 130 милиона јединствених посета, а из месеца у месец ова бројка незауостављиво расте, уз незапамћену популарност. Шта је то ову интерактивну комуникацију учинило толико популарном? У свету се воде жучне расправе о могућностима Фејсбука у остваривању интернет комуникације, али и о непожељним последицама такве комуникације, о њеном наличју. Ипак, извесно је да је прављење профила превасходно последица жеље људи, посебно младих, да изађу из анонимности, да буду медијски опажени, али и да буду у контакту с другима. Парадоксално, Фејсбук, као књига лица, постаје најатрактивније место за дружење, за сусрет са пријатељима, више виртуелно него стварно. На том месту, остварују се комуникације брзином муње, реализују се и контакти са познатим и непознатим лицима. Шире се листе пријатеља и кобајаги пријатеља. Сад су и нови и стари пријатељи на окупу. Они су се нашли у заједништву на Фејсбуку. Ту су и пријатељи одабраних пријатеља, што ће рећи, пријатељи мојих при-

Као социјална мрежа, Фејсбук, преко фотографија и порука, заиста проширује међуљудске контакте. Фотографије су парадигма визуелне културе, која је у савременом свету доминантна, а поруке могу бити не само информативне већ и маштовите, духовите и креативне, литерарно релевантне. То није спорно. Као што је већ запажено, спорно је то што на овом медијском месту за непрестану комуникацију преовлађује квантитет над квалитетом. Нема сумње, ту се појављују нарцисоидне особе, које су ту искључиво због сопствене промоције, стицања угледа и јавног престижа. То није спорно. Што је најгоре, тај нарцизам може бити малиган и деструктиван. А кад су личности егоцентричне а њихове намере манипулативне не може се очекивати квалитетна и искрена комуникација.

Већ смо чули и за бројне случајеве зависности од Фејсбука. Опесивно везивање довело је до потпуне замене стварности за „стварност“ из мреже. Реалност постаје незанимљива и зато се креира парастварност. Живот у интернет комуникацији добија посебну вредност. И тако долазимо до опасности да креирана стварност постане „простор“ подложен манипулацијама, па и драстичним злоупотреблама: од тога да се Фејсбук може рабити као база података до насртаја на туђу приватност, која сеже до сексуалног и сваког другог злостављања.

Никада није добро да се игра само једна игра. Жива, пуна комуникација не може се упоредити са интернет комуникацијом. Зато зависници од виртуелне интернет комуникације делују као аутистична бића. Ипак, Фејсбук је и њихов вапај за другим бићем, за комуникацијом. И зато је и Фејсбук, гле парадокса, својеврсна критика цивилизације у којој протиче глувонемим живот савременог човека.

ПОЕЗИЈА ВЛАДИСЛАВА ПЕТКОВИЋА ДИСА

О непотрошивости песничког текста

Ненад Шапоња

*Био је поседник борхесовског
Алефа, у којем је, тада, преби-
вао читав свет*

РАШЧИТАВАЈУЋИ, наново, поезију Владислава Петковића Диса, како оне три капи есенције српског песничтва (песме „Тамница“, „Нирвана“ и „Можда спава“), тако и невелик опус онога што је више песничка слутња но артикулација, скоро је немогуће не досетити се чињенице - Дис је песник кроз кога, у личном култу љубави и смрти, антиципира метафизичка пустошност века који је сада иза нас.

Поседујући ону моћ песничког проклетства која будућност и прошлост сажима у једну тачку, наш песник је био овдашњи поседник борхесовског Алефа, у којем је, тада, на један егзистенцијални трен, пребивао читав свет.

Изгнаник, онај кога још једино поезија може приближити целини, Петковић је у дубокој тежини, у мрамору своје интуиције, јасно разазнавао двојство видљивог и невидљивог, трептучног и вечног.

Тај узвис у непојамно, ванчулно, у простор где језик говори кроз себе, где се разоткривају суштине бивања света, јесте оно што критичарски дух уководан у мрежу света овдашњих ствари није могао да препозна. Отворивши широм вратнице певања музичком талогу свога бића, наш песник је слутио љубав као оно што маркира лик вечности усред ткања пролазности ствари.

И то у овом свету „порушених нада“, у коме је већ тешко, макар и погледом, заћи „изван сваког зла“ и где песнику, ако је онтолошки консеквентан, једино преостаје још да констатује да „више ништа није моје“.

То је управо позиција Владислава Петковића, који је данас, чини се, успео да неколико својих песничких увида успостави као једну од најранијих рана песничког искуства проесећаног у обзорју српског језика.

Кључна Дисова врлина, чак и у слабијим пемама, јесте да свог читаоца, без имало скрупула, каткад и језички сирово, недвосмислено уведе у простор у коме се кажу песничке ствари, онај у коме биће разоткрива себе пред душом. Та слутња и дах откровења, усредсређена концентрисаност бића које се разоткрива певањем, остаје трајном раном читаоцеве перцепције света.

Склањајући завесу трошног и померивог, у гуљењу „боје пролазности ствари“, кроз поезију овог песника лепршаво препознајемо пев вечног и непомеривог, дах љубави. Онај који је схватио, или осетио, то метафизичко место, раскрсницу светова, и данас може да тражи своју песму.

Јер, када рашчитавамо стварност онога што освештено можемо именовати и као доба њених криза, које за разлику од криза свести, управо разоткривају понорне ситуације света, ми уствари, путем песничког текста покушавамо да дописујемо њен смисао.

Премощавање тих стварносних зјапова, онеме који пише, или интерпретира, свеједно, омогућава власништво над варком постојања у тексту као централној силници света. Текст, заправо, тражи откривање и низање натпојамних и надматеријалних момената који тако постају перманентна дестабилизација конвенционалног поимања света.

Најлакше је стати пред огледало, загледати се у бескрај симетрија вечности и, у непомеривости идеалног света, констатовати клиничку смрт бића.

У основи, истински песнички текст никада не може бити плод ма које рационалне конструкције, па ни оне која стоји иза идеје лавиринта. Прави његов одзив налази се у оном инфинитималном делићу света у коме се уочавају и биће и небиће.

Наиме, певањем започињемо игру којом се одгађа једнозначност одговора, а догађа начин продубљивања регистра језичког смисла. Провоцирамо постојање, а не његову мерљивост, за разлику од пригодности палих анђела певања.

Опицавајући пулс ветру наших одлазака, тој простом разуму невероватној истини света и истовременом изгону смисла језика, у каскади садејствујућих звукова и слика, емоција и мисли, трајемо у надстварном простору међусвета. Истином писања или читања, скоро да је свеједно.

Алудирајући на живот, хватајући оне најдубље и најинтимније трептаје како душе, тако и језика, стижемо до идеала непотрошеног текста, онога коме ће се увек читалац обраћати као новом, другачијем знаку и ритму смисла.

И тако, у пројекцији идеалног субјективитета, у магијском ритуалу кроз који свет откључава своја значења иницирана звуковним, сликовним и, заиста, на концу и значењским јединством, присуствујемо материјализацији такозваног ничег, једнако као и досад, опирајући се деструкцији смисла.

Пратећи кључне речи властите судбине, следимо неуништивост песничког света издижући га изнад конвенционалних, научних или у ужем смислу филозофских система увида.

Знамо, невероватно говори о необјашњивом. И успут, разоткрива нестварно. Слутимо тек занос, једну од фраза света. Невероватно снивамо, разоткривамо и рашивамо, јер другога немамо.

Тражимо онај исконски ритам бића који броди морем чула и исходи у царству духа. Тражимо кризна места стварности, она у којима биће јесте рањивост места ткања најдубље интима постојања духа. Певамо.

Онтолошка цена певања, наравно да је увек веома висока. Врста плаћања, унапред или накнадно, неважна је. Али се зато подразумева да је најкраћи одговор на питање - Шта поезија јесте - управо онај - „оно што јесте“.

Предраг Попара Звезда Галерија „Пасажа“, Љубљана

КЊИГА „УЧИТЕЉ СУТРАШЊЕГ ДАНА“ ТИОДОРА РОСИЋА О НАШИМ ИСТИНАМА И ЗАБЛУДАМА

Право на памћење

КЊИЖЕВНИК Тиодор Росић, песник, приповедач, писац бајки објавио је нову књигу „Учитељ сутрашњег дана“, у издању „Српске школе“. Реч је о чланцима објављеним у дневној штампи.

У својим записима Росић пише о преломним тренуцима српске историје, проблемима из прошлости и како се они рефлектују на садашњост.

Јучерашњи дан је учитељ данашњег, а то значи и сутрашњег дана, моту је који се провлачи кроз десетак поглавља ове књиге - „Опело живом човеку“, „Ства-

рање Латинског царства и пропаст Византије“, „Турска опсада Цариграда“, „Трајни прелазак Турака у Европу“... указује на устаљене обрасце, на глобалистички погром, политички кич, обмане, безнађе, несамосталну власт и показује да је лаковерност наша карактеролошка црта.

- „Учитељ сутрашњег дана“ је књига која не повлађује прошлости - каже Росић. - У текстовима се залажем за очување традиције, језика, културе, памћења, јер сваки народ има право на симболе, језик и веру. Право на памћење је залог народног трајања. Наше

предачко, вечно завештање, учи нас да љубављу мржњу победимо, а да се против зла боримо смиреном трпеливошћу. Али, свему треба наћи меру.

Без лажног романтизма, али и немајући веру у нови светски поредак, Росић у записима трага за етичким врлинама, милосрђем, саосећањем, праштањем, љубављу... и показује да су плодови манипулације, како каже, позитивистичким хедонизмом - тривијална књижевност, негативни јунаци и разарање кардиналних врлина.

Д. М.

Учитељ
сутрашњег
дана

Власт, дужност и одговорност

Српска школа

НЕОБИЧАН ЗБОРНИК ДВАНАЕСТ ПОРТРЕТА ПОЗОРИШНИХ ВЕЛИКАНА ГОЈКА ШАНТИЋА

АПОСТОЛИ ГЛУМЕ

В. Стругар

Духовна аутобиографија
и одгонетање тајне глумачке
чаролије

СТАМНИМ наочарима, у дугом црном капуту, са филцимним шеширом у једној и штапом у другој руци, улазио је у глумачки салон и застајао задихан. „Здраво пријатељи и непријатељи! - оглашавао би се свечано, смејући се и ширећи руке. Скакали смо на ноге, прилазили му и придржавали капут који је полако скидао. На левом реверу његовог сакоа пресијавала се медаља Станиславског, а поред ње значка са раскриљеним галебом, заштитним знаком Московског хуманитарног театра - почиње Гојко Шантић есеј о једном од највећих бардова наше сцене, Миливоју Живановићу, у књизи под насловом „Апостоли глуме“.

Аутор је, нимало случајно, издвојио њих дванаесторо, а образложење за баш овакав избор стоји у моту књиге - „богати животним тајнама, они су сваку од њих оплодили на сцени“. Уметнички оре-

што је најдрагоценије у модерном позоришту: креације богате својом непредвидљивошћу.“

У тексту под насловом „Опост и једноставност“, аутор с посебном љубављу и поштовањем говори о својој професорки глуме Љиљани Крстић. Открива да их је учила стрпљиво и предано, „као децу која први пут везују пертлу, или почињу да се служе виљушком и ножем“, пре свега - посматрању и памћењу. Од почетка им је указивала и на важност осећаја мере као природног исходишта игре, племените међе између уметности и спонтаности, неопходне и на сцени и у животу:

„Временом, наша професорка је постала изузетно строга и захтевна. Њена подршка је зависила од наше вере и наше прилагодљивости. Колико смо у нешто поверовали, колико смо то усвојили и како применили. Ослобађала нас је спутаности, али не и тре-

ол, с дивљењем и поштовањем, Шантић је подарио Миливоју Живановићу, Марији Црнобори, Љубиши Јовановићу, Љиљани Крстић, Милану Ајвазу, Рахели Ферари, Бранку Плешу, Стеви Жигону, Љуби Тадићу, Радмили Андрић, Милошу Жутићу и Мирјани Вукојичић. Уз списатељски дар, смисао за детаљ и колорит којима је деликатно бојио све своје „јунаке“, Шантић је кроз сито сопственог глумачког искуства просејавао њихове и људске и уметничке особности.

„Љубопитљивих, скоро дејичих очију, тмуран или болно насмејан, често је био сам и одсутан. У току проба није много говорио... Као и сви велики глумци, знао је да се занатом не сме опчињавати. Занат је само средство да би се изнедрила суштина. Говорио је да је сцена без енергије и племенитости одбрана сујете од јаловости, а позориште без утопије - тврђава испразности“ - посведочио је о лици и делу Љубише Јовановића.

Иначе, истиче се и у поговору књиге, „Апостоли глуме“ нека су врста синтезе претходна два есејистичка дела: „Дејство истог“ (1992) и „Тело глуме“ (1999), чије су теме биле глумачки преображаји и креативни узлети у умећу суверена сцена. Одгонетајући тајне њихове чаролије, Шантић препознаје онај дар и зачин који их је чинио посебним:

„Анархична и непредвидљива, Рахела Ферари је маестрално мигрирала и спајала реализам са својим бизарним, гротескним симболизмом. Тако је, уместо чврстих и заптивених улога, стварала оно

ме. Признала нам је да се и она сама никада није ослободила трема. Трема је, истицала је, онај почетни, сабирни подстицај у игри који се у току представе преображава у одговорност пред задатком.“

Неки од Шантићевих апостола, остаће забележени у историји позоришта као весници новог стила и времена. Један од најблиставијих примера био је, свакако, Бранко Плеша:

„Свестан своје харизме Бранко Плеша се, у исто време, посвећивао веродостојности улоге и подсмевао свему што је конвенционално у позоришту. Био је први који се у тек отвореном Југословенском драмском позоришту огласио са сцене. Први који је раскинуо са оставиштом патоса и романтизма. У самониклости и бриткости свог култивисаног сценског говора, у бујицама и каскадама речи, у подтексту који се муњевито плодио и усложњавао. Свака Бранкова улога постајала је садржајнија и обухватнија од редитељеве замисли. Свака његова реч преображавала се кроз ти-

шину у неизговорену реч публике“.

Да су „Апостоли глуме“, како истиче у поговору Слободан Ракитић, нека врста Шантићеве духовне аутобиографије, час у есејистичком, час у прозном, а час у песничком облику, можда најбоље сведоче речи посвећене Марији Црнобори:

„Повлачила се у хладовину црне борове шуме. Шетала се њеним сеновитим стазама са Антигоном, Клитемнестром, Ифигенијом, Федром, Гертрудом, Офелијом... Дисала је узвишено као и њено густо црно борје. Као Црнобори Марија“... ◆

Власта Младеновић

Орфеј запев

О, Еуридико, дико

моја од сџене,

осврни се,

погледај у мене

нек се скамене

тџела можа немири.

Све је мрџиво,

о љубави жрџиво,

још се само

вештар чује,

векови хује,

тџрејере жџице на лири.

(Из збирке „Часнопис“, издавач Народна библиотека „Доситеј Обрадовић“, Неготин)

Милена Павловић Бариле Галерија САНУ

Никола Живановић

***

С неким женама разговарам
О Канџу, Хјуму, Кјеркежору
Никада досџа. Ни хумора
Не зафали тџом разговору.

С друџим женама ћуџим, оне
Не тџраже тџајна тџраначела,
А насмеју се кад изџоне
Несџрејџни покрејџ из моџ тџела.

Месо мушкарца оне знају
Као и жџожџе или жџлину,
Па тџрајџвар одмах оџиџају
Чим доџакну му поврџину.

То је тџражџожџе и тџражџлина;
Месо, снаџом тџоџ арџуменџџа,
И поџ нехајџним доџирџима
Доџиџа сџајџус елеменџџа.

Те жџене боље поџмерају
Мој врајџ и руку, тџрџџ на поџи
Неџо божанџџџво у бескрејџу,
Неџо ја смиџџџу о Сџиноџи.

(Из збирке „Астапово“, издавач Народна библиотека „Стефан Првовенчани“) ◆

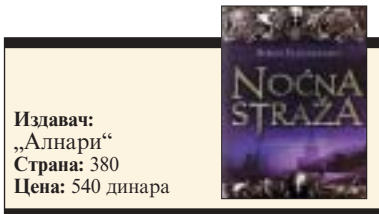
СЕДАМ КЊИГА ЗА СЕДАМ ДАНА

„НОЋНА СТРАЖА“

СЕРГЕЈ ЛУКЈАНЕНКО
Црни чаробњаци

ДАНАС најпопуларнији руски писац фантастике Сергеј Лукјаненко (1968) почео је да пише још осамдесетих година али је велику славу стекао крајем деведесетих романом „Ноћна стража“. Са узбудљивом радњом, сликовитом и мрачном атмосфером и живописним ликовима ова књига доживела је изузетан успех и подстакла аутора да напише читав серијал.

Радња се догађа у Москви чијим улицама када падне мрак владају снаге зла: црни чаробњаци, вампири и други зли духови. Међу њима су и Ини, власници натприродних моћи и способности да улазе у сумрак, па-

Издавач:
„Алнари“
Страна: 380
Цена: 540 динара

релелни свет сенки који постоји упоредо са нашим. Сваки Ини је поданик Светла или Таме. Прича прати судбину Антона Городечког, младог Иног, поданика Светла, агента Ноћне страже, који патролира штитећи обичне људе од опаких слугу Таме. Када наиђе на младу Светлану, на коју је бачена моћна клетва и спасе од вампира једног неопредељеног Иног, Антон ће бити увучен у сплет драматичних догађаја... Преводилац је Наташа Николић.

„РЕКВИЈЕМ“

АНТОНИО ТАБУКИ
Опроштај од драгих

КРАТКИМ романом „Реквијем“ Антонио Табуки (1943), један од највећих савремених италијанских писаца, желео је, како сам истиче, да се одужи Португалији, земљи коју је прихватио као своју и која је њега прихватила као свог. Табуки је иначе годинама предавао португалску књижевност у Бенови, био директор Италијанског културног центра у Лисабону, приредио је и превео на италијански језик комплетно дело славног португалског песника Фернандо Песое, а „Реквијем“ је и написао на португалском.

Приповедач ове приче једне недеље у

Издавач:
„Паидеиа“
Страна: 127
Цена: 540 динара

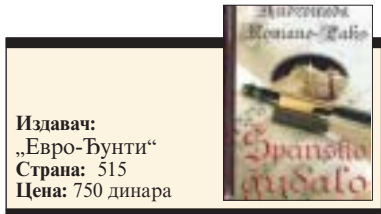
јулу читајући Песоину „Књигу неспокоја“, одмарајући се на пријатељевом имању, у једном тренутку се, као неком чаролијом нађе у Лисабону. У готово пустом граду он креће у потрагу за особама и стварима које су нестале из његовог живота (пријатељ, жена, отац, кућа, слика) од којих жели да се опрости. Током лутања сретће, као у халуцинацији, живе и мртве у истој равни постојања. Преводилац је Јован Татић.

„ШПАНСКО ГУДАЛО“

АНДРОМЕДА РОМАНО-ЛАКС
Бурно време

РОМАН „Шпанско гудало“ Андромеде Романо-Лаксе (1970) је измишљена прича о чувеном шпанском виолончелисти, али делује врло убедљиво, готово аутентично. Списаатељца, иначе слободни новинар и писац, вешто је испреплетала стварне и непостојеће личности и успешно оживела бурно време од краја 19. до 70-их година 20. века.

У главном јунаку, виолончелисту Фелиу Деларгу, могу се препознати неке црте и детаљи из биографије Пабла Касалса (1876-1973), највећег шпанског виолончелисте свих времена, који је почетком Дру-

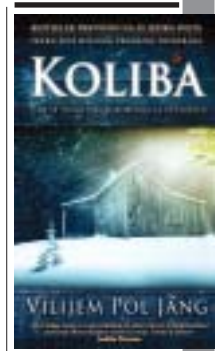
Издавач:
„Евро-Ћунти“
Страна: 515
Цена: 750 динара

гог светског рата одбио да наступа у својој земљи све док је Франко жив. Осуђен телесном маном, Фелиу је принуђен да сам себи крчи животни пут од каталонског села до краљевског Мадрида, од конзервативног двора до левицарских струја. Строги аскета, он креира и свет музике, и свет политике, а његов глас постаје савест тог времена. У роману се појављује и Пикасо, Гебелс, Мусолини... Преводилац је Дубравка Срећковић Дивковић.

БЕСТСЕЛЕРИ

ХИТОВИ У СРБИЈИ

1. „КОЛИБА“
Вилијам П. Јанг („Лагуна“)
2. „ЗАМАК У ПИРИНЕЈИМА“
Јустен Гордер („Геопоетика“)
3. „ТАЈНА“
Ронда Берн („Дејадора“)
4. „ТЕСЛА, ПОРТРЕТ МЕЂУ МАСКАМА“
Владимир Пиштало („Агора“)
5. „ЛОВАЦ НА ЗМАЈЕВЕ“
Халед Хосеини („Лагуна“)
6. „ДОВОЉАН РАЗЛОГ“
Марија Јовановић (ауторско издање)
7. „ПРАСКОЗОРЈЕ“
Стефани Мајер („Евро-Ћунти“)
8. „ПРИЧИ НИКАД КРАЈА“
Г. Нешовић, Ј. Грегановић (Самиздат Б 92)
9. „НОВА ЗЕМЉА“
Том Екарт („Чаробна књига“)
10. „КОНАЧНА ИСТИНА“
Верослав Ранчић („Дерета“)

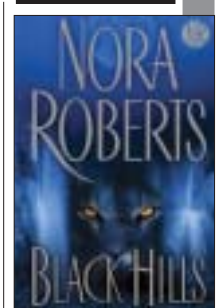

Издавач:
„Лагуна“
Страна: 228
Цена: 490 динара

ХИТОВИ У АМЕРИЦИ

Подаци:
„Њујорк тајмс“

1. „ЦРНА БРДА“
Нора Робертс
Главну јунакињу, која проучава живот дивљих животиња, и њену симпатију из детињства, бившег ловца, спаја потрага за серијским убицом.
2. „АПОСТОЛ“
Бред Тор
Тајни агент Скот Хорват покушава да ослободи вођу Ал Каиде из авганистанског затвора, јер је то део договора.
3. „ГНУСНА ОТИМАЧИНА“
Џон Санфорд
Прича о Лукасу Давенпорту, детективу из Минеаполиса, који се суочава са проблемима изазваним на републиканској конвенцији.
4. „ПОМОЋ“
Кетрин Стокет
Прича из шездесетих година протеклог века о младој белој жени и две црне слушкиње у Мисисипију.
5. „ПРОХУЈАЛО СУТРА“
Ли Чајлд
Дело Џима Гранта, познатијег као Ли Чајлд - писац трилера и актуелни председник „Mystery Writers of America“, аутора најпопуларнијих мистерија у Британији, чије се књиге из серијала о Џеку Ричеру у свету продају на сваких пет секунди. Овог пута, Ричер открива тајне податке о Совјетима и Авганистану.

Издавач:
„Putnam“
Страна: 389
Цена: 26,95 долара

КЊИГА НЕДЕЉЕ „ПРИЧА О ПРИПОВЕДАЧУ“

МИЛОВАН ДАНОЈЛИЋ

Син и отац – два света

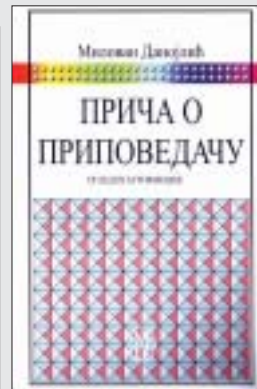
НОВА књига једног од најбољих савремених српских писаца Милована Данојлића (1937), изашла пре неколико дана, „Прича о приповедачу“, жанровски је веома необична: то је и роман, и аутобиографија, и есеј, и сећања, и филозофска размислања, и друштвена слика (и прилика) једног (послератног) времена српског села и Београда. А у центру приче је деликатна тема, тако ретка у нашој књижевности, сложен и замршен однос оца и сина, који је и казивач.

У забитом селу Рудна Глава 16-годишнем младићу живот је тесан и мучан. Селџаци вечно намргођени и љутљиви, под сталним теретом брига за опстанак, неверљиви према свему што је изван њиховог ата-ра, а нарочито према новој „народној власти“; отац дубоко затворен у себе, прек и осоран, знао је да дигне и руку на несташног сина, а када се овај замомчио, његова строгост прешла је у безвољно нетрпљивост. Жеља му је, боље рећи заповест, да му син постане лекар, инжењер или адвокат, а овај у потаји пише песме, сањајући о сасвим другачијем животу у

Београду. Престоница, иако у тим оскудним годинама, неодољиво га привлачи ужурбаним ритмом, трговима, биоскопима, могућношћу за неке нове видике. Једног дана отац га води на пут у Београд, сеоским колима, натовареним крушкама караманкама што је младићу прилика да осети нешто од чари веллеграда.

Према речима првог читача ове књиге Мира Вуксановића, уредника и угледног писца, Данојлићева прича је елегична, лична, али ни где приватна. Зато нам припада. Зато ће се доста њих у њој огледнути и читати је као своју исповест. Захвални што их је Данојлић на отмен начин одменио.

Своју мудру, раскошним језиком написану приповест, аутор је овако завршио: „Ако сам у почетку знао од чега бежим, циљ трке ће ми заувек остати непознат и неименљив. Зар је чудо што ћу, напоследку, стићи ни у шта, на место где се стичу сви подвизи и промашаји, где су помирени узлети и клоуна? Причу сам испричао живећи је, и проживео измишљајући је. Ако је то био задатак, онда сам га испунио“.

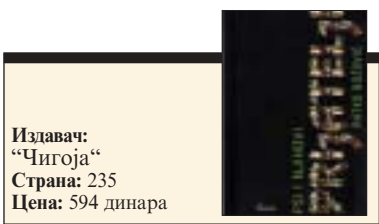
Издавач:
ИЦ Матице српске
Страна: 283
Цена: 648 динара

„ПСИ И ЊИХОВИ ПРИЈАТЕЉИ“

РАТКО БОЖОВИЋ
Тријумф природе

СОЦИОЛОГ културе, сјајан познавалац наше савремене сатири, човек изузетно широких интересовања Ратко Божовић је сачинио необичну књигу „Пси и њихови пријатељи“: позвао је двадесетак пријатеља и личности из јавног живота да му се придруже кратким причама - искуствима са својим кућним љубимцима.

И тако су се у књизи нашли текстови Давида Албахарија, Филипа Давида, Вука Драшковића, Петра Бокуна, Ми-

Издавач:
„Чигоја“
Страна: 235
Цена: 594 динара

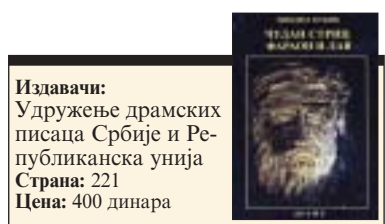
ливоја Баговића, Зорана Христића, Весне Јанковић, Срђана Карановића, Душана Ковачевића, Биљане Србљановић, Радмиле Радосављевић, Неде Тодоровић... У 14-годишњем дружењу са малтезером Бонијем схватио сам чари међузависности пса и човека, каже Божовић. Лепота тог односа је неизмерна и без интереса. Кад се удруже човек и пас то је увек тријумф природе и спонтаности. У оданости, привржености и љубави, човек се има на кога да угледа.

„ЧУДАН СТРИЦ“, „ФАРАОН И ЛАВ“

МИОДРАГ ЂУКИЋ
Пропаст породице

У ЈЕДНОЈ књизи Миодраг Ђукић (1938), чије су драме извођене на сценама великих београдских театара, објавио је два нова драмска текста „Чудан стриц“ и „Фараон и лав“.

Прва драма, каже аутор, говори о апсурду нашег времена и историјском искуству српског грађанског друштва. Тежиште у „Фараону и лаву“ је „на страшној декадентичности која је захватила савремено српско друштво“, а описује пропаст и трагедију једне породице. У Народном

Издавачи:
Удружење драмских писаца Србије и Републиканска унија
Страна: 221
Цена: 400 динара

позоришту Ђукићу су играле драме „Потраживање у мотелу“ и „Кртичњак“, а у ЈДП „Александар“. После извесног застија написао је драме „Светионик“, „Папагај“, „Уговор“, „Лабудово језеро“... Да би се написало значајно књижевна дело, па и драма, аутор сматра да је важно „стварање нових вредности које су у блиској кореспонденцији са својим временом. Само оно што је у центру људског интересовања може створити велику литературу“.

Драган БОГУТОВИЋ

„ПЕСМЕ ПУТОВАЊА“

МИРОСЛАВ ТОДОРОВИЋ
Оде природи

НОВА 15. по реду књига Мирослава Тодоровића (1967), „Песме путовања“ представља лирску оду природи и тростности људског постојања. За ову збирку, док је била у рукопису, аутор, који живи у Нишу и Трешњици, доbio је недавно награду „Раде Томић“ заједно са Дејаном Богојевићем („Преливи, отисци“).

На изворишту збивања, на путу без компаса и смера, из средишта светлости и тамо неког давно потонулог доба, из срца и ума, песник потезе реч егзалта-

Издавач:
КБ „Бранко Миљковић“, Књажевац
Страна: 122
Цена: 245 динара

ције и чуђења да дочара слику, предмет, детаљ, шум морских таласа, сунчани бљесак, хуј ветра, и хук пролазности, каже рецензент Миленко Д. Јовановић. Песниково путовање од Картагине до сахарских дина, од Медине, малтешких острва и пећине где је Калипса чекала Одисеја, па све до Црног мора и обала Понта, где један заточеник ископа сав чемер прогонства за цео песнички род, донела су стихове којима мисао уступа више места песниковом лирском геноу, окренут ваздуху, води, пустињи, земљи...

Ветар и таласи

Мисија таласа
Срчу се облици
Блиска Црно море
Сја старозавешто
Зна ишину у измазници векова
Усхиће за илмасј
Песме о шоме

Ветар и таласи
Причу су небу огнеле воде
На татним хридина одсјаји само
За јуиро ђесме
У прози буре ишћо је лирски обасјава
Видни фразменити Великож ничежа
Ветар и таласи само

Све ишћо је видело море
Све ишћо је забележио ветар
Све ишћо је обасјало небо
Са камена у крошиinama
Зайис ойоруже
Ишћис овај Пошћом

ПРИЧА

Чварци

Радован Бели Марковић

ПОНАД кесе чварака, у парку на клупи, нико није задуго чекао да незнани намерник, с векном подмишком од Бога упућен, крај њега смерно приседе. Обрнути ако је пак случај: дуго ће, предуго, на поменутој клупи окапати с векном у крилу потребит невољник, „прогледалих“ лактова и мутна погледа, коме ни у овој причи нису допанули чварци, с извесним могућством да га „таквог какав седе“, љута глад начисто „појед“; уколико се не одлома - најкасније око поднева! - своје векне добру комадешку, позивајући птице на мрвице.

Али чварци су, понајчешће, пред онима на чијој трпези нису једино јело, па отуда и описаном невољнику (спалом с ногу и с душом у носу, који с векном у крилу узалуд погледа неког ко би с кесом чварака крај њега присео, под сурим небом на парковску клупу) остаје тек прам клонуле наде да ће драги Бог „узети у рабош, сваког ко преко хлеба тражи погаче, а преко прегршти чварака - „паприцирану јоште сланину“.

Дешавало се - почешће, кажу - да и јутутунски некоји краљ, чим из краљевске кочије упати с фишеком чварака каквог калдрмију, завидљиво примети: „Тај зна зашто живи!“ - због чега би јутутунска краљица, од Нибуда прелепа Анока, генитуром и титулом фртал-војвоткиња, у протоколарној стварности срдито погледала, лако црвенећи пред пажима и шпион-лакејима у вечном наклону, уз манирисано старање да шпански „штим“ строге етикете при том не поремети, док би га у сну можебити и лактом у слабину одсечно „мунула“ - као проста жена „лјаног и чварцима асли преједеног супружника“, куљавог цебрака, који под губерром, од себе и од овог света ехехејеј далеко, небеским ливадама Боже овчице хрчећи пребраја.

„Погачице од чварака кад постају ријеткост, онда ни са историјском епохом не стоји добро“, записао, у младости, хрватски један, *зна се који*, „гранде литерата“, док је „у одурној Монархији“, *саг свеједно којој*, маштао о оном што је на овом свету посве немогућно: да свако буде сит и пред лицем Правде са другима једнак, али у старости није поновио, пред Титом, „на Бријун‘ма док су шахирали“, од свега ни једну једини реч, нешто резолутни онај playdoyer: „Погачице од чварака, то је минималан програм!“, наслућујући, ваљда, Титово устежање да у Устав своје Републике као народну потребу и чварке унесе, из оправданог страха да ће држава ту потребу морати да подмирује, с тим што поменутом литерату, старом лисцу и „фајншкеру“, бејаше познато да је међу Титовим куварима и „столоравнатељима“ одавно успостављена прећутна слога о томе како не само да није лоше, него је и сасвим добро ако се и штогод загорских чварака, и поред јастога и лососа, на његовој трпези затекне... „Das ist es aber gemeine Volk nicht verstehen kann!“

Како год било да било, а по киле чварака у кеси и највећем сиротану ће се, макар на трен, учинити да ни у чему не трпи оскудицу, о чему и Тито, као сваки на овом свету самодржац, имајеше позитивно знање, али се „у том погледу“ није обавезивао, подознавајући да би, једнога дана, управо такви поданици, који о масно с по киле чварака кеси сањају снове, листом поискали и „свекојешта друго“, чварцима пошто се засите, трљајући испрва глулаштинне разне, а после и узвикујући: „Тако је“, у тишми око каквог пивског бурета, док један од оних браднатих студената, „који грозначу своју младост комично распињу на крсту епохе“, ујагренних очию, гордљиво показујући полицај-ожиљке, плете о томе како и најгори човек има право на божјину печеницу, тањир пихтија за Богојављење, васкршње црвено јаје, приде: недељу дана на плавом Јадрану или у Врњцима („... и у Бајној Башти, ако би неко баш запео, па у Мионици, разуме се, као и у Горњем Драговљу, али не само на недељу дана, него доволно да се човек честито распакује, већ на више од пола године“), наговештавајући да и о добитку на лутрији може да се разговара - понајчешће да се као његове и нове, уз поклике и стојеће овације, примају туђе и старе речи: „То је минималан програм!“

Ех, грешном човеку шта друго остаје, осим да, понад судбине „весељих идеја“, тешко уздахне, помало ван себе због оног што у себи таји, сам самца, далеко у пољу, крај неке реке, која и Колубара може бити, „на лицу места“ уверен како вода све носи, као и у своју неспособност да се у памети скани на оно што му је одавно у срцу... А и емпирички је, веле, доказано да овосветских река мутне воде кудли више опроштајних писма пронеосу, чак и кад би се с таквим писмима само поштанске аманет-вреће у рачун овом сврхом узимале, негли надутих утопљеника - бројано по глави, илти: рег сарита, како би се исказали учени, цекин латинштине утаман бацајући у мочвару народног говора.

„Све се, најпосле, наглаве изврне, ал’ шта да се ради?“ слегнуо би раменима и Јован онај Курсула, а лајковачке штације потрк - амалин, тужних очию као ишибана кљусина, сећајући се како је чварцима и сам некоћ мастио брке, са затка превнутих колица као са царске софре, а онда је „све у ајташ очло“, пошто је и сву Колубару аграрна реформа захватила, „уз љути откуп и тешке ‘араче“, кад су и у јеловнику тајциске ресторације црвеним плајвазом прешртани чварци.

А и Милутин тамо Дражић, ваљевски удбаш кога је сопствена сенка надживела, шапатним је исповестима по

механама спасавао душу, службеном ниспутицом пошто је кренуо, откривајући оно што се ионако знало: и „просејани партијаши“ на реферат су узимани, „у годинама зорте и сваке трпези“, ако би се, понад „Груманових јаја“, некоме од њих омакло да за предатним чварцима жаобно уздахне.

Додуше, у тим зорт-годинама, о којима је и пре удбаша Милутина тамо Дражића „наопрез“ шаптала понечија пробубњена савест, многим су наранце од глине за руком полазиле, папирне руже, дрвене бомбоне и „шпер - чоколаде“, па су такве ремек-мајсторије и у излоге задружних продавањих учич државних празника поносно изношене, како би обдржавале у боље дане какву - такву надежду, а знало се - не да није! - и за оне који су из натрулих нужничких да-

Смотр Мермер и злати
Коса Бокшан Медузин сипае

сака, неким начином, требер-ракију изгонили, дочим се једино чварци ни из чега, осим из туста сала и јаке сланине, не могаху ишчварцити, премда бејаше и неких покушаја с распуцањима „ковицама“ у врелом зејтину, чак су о томе и среске новине дватрипут писале.

„Пих, бре! Данаске се само држави може да толики зејтин тура на расходну страну“, изрекао се, понад поменутих новина, а у складу са личним разумевањем ове ствари, ваљевски шпедитер Трифун клети Јаковљевић, „касапских чварака предатна муштерија“, да би се и за језик сред некадашње „Београд кафане“ у маху ујео, келнерским посведочењима ако је веровати, забезвекнут крутим погледом Милутина тамо Дражића, током ове приче већ двапут „потезаног“ удбаша, познавши како би и за оно „Пих, бре!“ који месец могао одлежати, „душке и брез пардона“, а кудли више - ако би му прикрили и за државни зејтин излишну бригу.

„Чварци ће бити исправно протумачени тек кад са овог света предметно нестане, уз добру веру да ме тако штогод неће пасирати за живота мога“, умовао је - en passant, преко залагаја, давних година у „Грађанској касини“ - и један, истина: касирани, философије професор, ваљевски авај - кинош, Живомир весели Патак, пазећи да му од „мукте-чварака“ која тринка не падне по бурет-оделу, крајњом нуждом ношеном и зими, док је криглу, такође „гратис“ пиња, већ мавеним уснама приносио, domeћући своје „умству“ и горду поенту: „Чварци су сиротињски деликатес, уз јемствено знање да би и трула господа за несталим чварцима љуто закукала“, зајамачно и не слутећи да ће кезерска ова поента, наскоро, стећи статус правог пророчанства, а он сам, у оретним поменима претеклих пајташа, посмртно али заслужено признање: „Бог нек опрости Живомиру веселом Патку, како рече тако се и стекло!“

Толико од једног философа, истина: ваљевског формата, што је ипак нешто, поготово ако се у свијање узме факат да о чварцима у рафинованом дванаестерцу ни строфу ни-

је срочио никад нико, од толиких српских на гласу песника за које се тврђаше да и нису живели зарад себе него ради добра читавог народа, као и да се око тога тешка копиља у јавности нису домила. Тја... И сами су песници од иоле маснијих мотива канда зазирали, „лирична сопства голим грудма бранећи од руље“, суочени са могућством да им „лесмарице“ злобни критичари барабаре са јеловницима код некаквог ашчи-тирила, па стога и чварци, „као mindervertig мотив у сваком погледу“, вазда остадоше - све до скорашњих неких покушаја - на лирично танахним гранама стихованих булазни уз цикнуло вино, каоноти: „Са три прста чварке солим и драгом се молим Богу / Да цандари не упану док не смажемо кило с ногу!“

Елем, будућим истористама, који несагориме листине својим поколењима буду толковали, „само ће се касти“ да су теке муве зунзараче (али више као душевно-церебрални производ, негли у зблиској појави, стога се и не могаху, као муве, ad notam олако узети) куњале у намртво испошћеном и тиме „скроз обезчварченом“ Капетановића касалнице, сред ваљевске чаршије, зјапећем излогу, кудли пре оног „бријунског шахирања“ и кудли доцније, па би и сваки однекуд намерник (поготово онај ко је, током Божићне недеље, „у двадесетом веку: четрдесет рesimo и прве“, преједен умро а кроз пет или десет година глдан оживео, омамљен лажно-Сунца меким просјацима) помислио како се у мнимој некој земљи забунуом обрео, у тобожњој можебити вароши, гдено се и живи само формално, меште у Белом Ваљеву - гдено се, колико до јуче, према једном „гвинту“ доскољивих Ваљеваца, форме ради само умирало; већма из досаде и зарад слике у новинама...

Све у свему, у овој о чварцима причи, „на претрг“ очито писаној, прошлост је над садашњицом однела превагу, приповедно време ако се има у виду, а попришта саме радње што би се тичало - мнозина је места поменуто, премда Бело Ваљево у том погледу односи шнур. Али све кад се сабере и подвуче неминувна црта, свако ће познати да се оно што је истински важно, с чварцима у вези и уопште, далеко од Белог Ваљева збивало, *галесекко* изван видног поља Недреманог ока, на клетом жалу гдено се преци са потомцима ни у сновима не могаху сусретати, то јест: под Титовом бријунском амбелом, кад је хрватски, *зна се који*, „гранде литерата“ прећутао оно што би сваки из његових романа иоле куражнији јунак и самом цару Фрањи скресао у брк. „... Дакак, зговнивим епитетима! Кајне и зговнивим епитетима!“

Arporos, из подтекста бријунске ове епизоде забрати би се без по муке дало - еда да је, којом срећом, сама прича и у тексту куд и камо „јача“! - како се, „понеже и тјела ради“, без душе „лачко“ остаје, уз наслути колико је тешко „шахирати“ ако и добијену партију мораш да изгубиш... „Немреш, драгец мој, фурт и навек ривати пред рудо... Ja wohl, so ist est leider!“

Преважила је, рекосмо, прошлост (као приповедно време, а и иначе: као самог писца вољно избежшште), али ваљало би удовољити и оним штиоцима, несклоним на силу Бога књижевним ачењима, који с правом очекују одрешит одговор на просто питање: „У садашњици, роде, са чварцима како стоје ствари?“

Рђаво, сасвим рђаво, потребита куко и мотику, што и трулој као и натрулој господи даје се на знање! Ако за праве чварке неко и упита - мук, као да је у празној соби телефон зазвонио... По излозима, меште чварака, све некакве, саклони Боже, миш-маш патворине, некакво остаклицом канда превучено прамење, каоноти ињем попанули чуперци маховине, а за нижи сталеж: длакаве, да простите, спрженим мишевине налик громуљке, с тим што и за таквог ринфуза фртал киле, у омањи фишек би стало, пола свињског бута чисте кртине - гледано по цени - једва ако залегне... Левом сит да се прекрсти, а с обе руке - човек изгладнели!

Готово је, вај, са српским чварцима, готово, па ни јутутунски, по милости Божјој садашњи краљ, ако је у његовом тамо примозгу на калдрмије и некадашње чварке остала упокојеног му оца магленог сећања ма и тринка, не би имао рашта окретати главу, давни приказ еда би упазно, тамо-амо блудећи погледом - буде ли се случило да преузвишеном визитом земљу Србију, вишим неким разлогом или из краљевског каприса, милостиво ипак удостоји.

А трула и натрула господа, понад свог господства као издишуће рибе прозевани, за све ово баш и не маре, „нувориши“ такође, а и сиротани су, засада, у пасивној канда резистенци, премда се подознава како ни сиротани, попут оног с почетка приче невољника, неће довека бајате векне гулити, ни скрштених руку, пошто птице позобљу мрвице, мутним очима са парковских клупа гледати упразно...

И после најирње ноћи, штоно кажу, какав-такав осван дан!

Не дајте се сметати, „љубими и почитајами“, ако вам се учини да је ове приче писац у понечем мало претерао...

С тим у вези, поменути писац гаји крепку надежду да недовољност своју - саме приче која би се тичала, а у стицају свенародне разуре и буне - неће морати да доказује, премда је и лично познат с неким генералима.

„ЛАВ“, ПРВА СКУЛПТУРА ОД ВЕНЧАЧКОГ МЕРМЕРА

Победник без трона

Саво Поповић

Дело аустријског вајара из 1916. наручено као симбол аустро-угарске победе над Србијом

ДУБОКЕ сенке старих стабала раскошног парка Буковичке бање у Аранђеловцу „скривају“ многе скулптуре славних и познатих вајара бивше Југославије и

Једна стилски различита, усамљена скулптура у ливу парка - „Лав“ - „ћути“ своју изузетно занимљиву причу. Тајну овог „Лав“ делимично „одаје“ Миодраг Фишековић, директор Смотра „Мермер и

неке вајарске смотре, симпозијума скулптуре. Радио га је странац, аустроугарски вајар и можда је баш зато био дуго затрпан. Дању светлост је угледао пре више деценија али мало ко зна зашто је ту настао и шта је требало да представља и шта да симболизује.

Фото Архив Аранђеловца

Фишековић планира да га постави на „неко озбиљније место“, односно да му замени садашње станиште завучено између сецесијског павиљона - извора лековите бањске воде и руинираних летње позорнице. Монументални лав од венчачког мермера ископан 1916. дело је аустријског вајара Питера Гинтера и наручен је као симбол аустро-угарске победе над Србијом. Али, победа није дуго трајала па су нови победници: Срби годину 1916. изменили у годину своје победе у Првом светском рату - 1918. Тако „Лав“ јесте остао симбол победе, ал’ по оној народној: „Не коме је намењено, већ коме је суђено“.

Ипак, тај број, та значајна година 1918, нестала је после Другог светског рата заједно са два и по метра високом постаментом у који је и била уклесана, а на коме је лав поносно стајао. Нико од Аранђеловчана не зна како је и кад тачно постамент „испарио“.

Постоје фотографије и оне представљају драгоцени материјал помоћу кога је могуће реконструирати аутентичну ситуацију. Миодраг Фишековић, директор Смотра „Мермер и звуци“, већ „шаује“ по венчачком каменолому блок који би одговарао за постамент а код клесара се распитује о њиховим слободним терминима.

ПЕСНИКИЊА ТАЊА КРАГУЈЕВИЋ О КЊИЗИ ИЗАБРАНИХ ПЕСАМА „СТАКЛЕНА ТРАВА“

Живот по мери живота

Бане Ђорђевић

Позив на послушни след - задате пропорције тела, препоручене врсте пива, ординације пластичне хирургије, топ листе непознатих изумитеља књижевних вредности - наметнути су као идеалне размере среће

ПОСЛЕ седамнаест песничких књига, насталих у периоду дужем од четрдесет година, на опус песникиње Тање Крагујевић сада је први пут бачен поглед кроз наочари критичког избора. Књигу њених изабраних и нових песама „Стаклена трава“ (издавач „Агора“) приредио је Ненад Шапоња, а у њој пратимо стваралаштво ове врсне и особене песникиње од раних радова до прошлогодишњег „Плавог снега“ и нових песама.

Њавају. Траже послушност, видљив ефекат своје магије - читаве армије заведених. Као да се не рачуна макар и на сићушни отпор, и најмању меру непристијања. Позив на послушни след (задате пропорције тела, препоручене врсте пива, козметички препарати и ординације пластичне хирургије, топ листе непо-

Али, постоји ли група ситрана? Срећом, постоје поруке изван порука. Садржане су у читању преосталог. Свега онога што можемо пронаћи прескачући обавезну лектуру задату медијским простором. Јер, понад ивица великих билборда, још увек је видљиво небо. На рубу понуђене слике, само ако је за тренутак издвојимо из простора екрана, скакућу, срећом, живи и здрави, чини се и вечити, врапци. И главном улицом у граду, сред прухта голубова, колица са деном гурају младе мајке. Живот по мери живота, и закону опстанка света, постоји!

Фото: М. Коковић

Када погледаш књигу изабраних песама „Стаклена трава“ који период стваралаштва бисте издвојили и зашто? То је свакако период деведесетих. У једној јединој години, 1993, објавила сам три књиге, које на различите начине преламају моје дотадашње, постсимболистичко искуство, и уводе га у нове токове, који ће одредити оно што ме и данас прекопира. Што искуство језика и искуство сазнања света, сажима на подстицајне начине.

Затим, и најновији период, у коме сам објавила збирке „Жена од песме“ и „Пласти снег“. Видљиво и невидљиво ту су у директном судару са неограниченим светом имажинативног и емотивног, нека врста неспутаног номадства, које бележи графеме два различита света, стопљена у својој подједнакој важности.

Знатних изумитеља књижевних вредности, наметнути су као идеалне размере среће. Ништа се више од житеља планете и не очекује, до фанатични след.

Да ли вам је важније и вредније да ђесничким језиком говорите о видљивом или о невидљивом свету око нас и у нама?

Видљиво нас вара. Уводи нас у просторе брзих промена, трептаја, неухватљивости, илузионизма. Посебно данас, када високе технологије дизајнирају порука беспрекорно владају својим занатима. Освајају, и, рекла бих чак, потчи-

њен нам је још само налог да се у системе ових визуелних порука уградимо. Да постанемо оно што видимо. Стога је и најмањи сегмент нашег живота, по мом осећа-

Можете ли наше електронско доба да у поезији поново откријете есенцију уметничких речи? Свако доба својим владајућим медијумом помера границе наших спознајних и креативних могућности. И пре него што тога бивамо свесни, постајемо жанровска микстура нове форме постојања слике и речи. Али и изазовне могућности нових опита, нове комбинаторике сајбер искуства и властите филозофије живљења. Тачке, у којој се ове димензије сусрећу, или разилазе, свакако су инспиративне, и отискују нас ка једном новом свету метафоричке флуидне диспаратних искустава, речи и слика, на начин који их не доводи у сумњу, и који не одвања празнином. Напротив.

НАОД ЗОРИЋ, НЕКАДАШЊИ ВУНДЕРКИНД СА КИЧИЦОМ

Проналазим у себи и ђавола и бога

Дијана Димитровска

Уметност нису разбарушени типови који праве скандале и све могу да кажу и ураде. Уметност је одговорност

БИО је познат и пре него што ће то стварно постати. Познат по томе да ће постати познат. Наод Зорић, један од најбољих црногорских сликара средње генерације, коме су дали име по глаголу: наодити, надолазити, онај који долази, ушао је на црногорску уметничку сцену на велика врата још као студент.

Фото: М. Коковић

Бити познат то је чудна категорија - каже. - Она нужно не мора да прати квалитет, а истовремено никада не долази незапослано. Чак и фукарке познају по фукарлуку.

она има - мудрост. То младост нема. То ми је доста помогло у животу. Да схватим себе, и себе у свету, на прави начин. Да се не бојим себе. Да загребем испод површине, и да се не бојим онога што ћу открити. Ја сам богат човек јер улазим унутра и видим и ружно и лепо, и прљаво и племенито. Проналазим у себи и ђавола и бога.

Изложба НАОД Зорић излагаће на јесен у галерији „Прогрес“ у Београду. - Биће то велика изложба, не по броју слика, него по стваралачки зрелом периоду у коме сам сада - каже.

Да ли је Наод Зорић, црногорски вундеркинд са кичицом, постојао оно што му пређаху? - Па, прича се - одговара шетретики и са снебивањем додаје - Гупло је причати о томе. Ја сликам и покушавам да откријем сам себе. Да истински погледам у себе. Пријатно је чути похвалне мисле, са људске стране то год, а са професионалне то зајде нове циљеве: не само да оправдам себе и свој рад, него да искорачим, мало, малчице, напред. Уметност нису разбарушени типови који праве скандале и све могу да кажу и ураде. Уметност је одговорност.

Да ли људи верују у Бога зашто и што се боје смрти? - Не, верујем у Бога. - Да ли људи верују у Бога зашто и што се боје смрти? - Могуће је. Вера је основ живота, али и смрти. Моја религија није видљива, ја не сликам религиозне теме. Она је као и Бог - невидљива. Религија је у ствари духовност, не у оној институционалном смислу.

Шта је ваи смисао уметничког? - Радим у складу са вечитим дилемата. Питао сам моје пријатеље да ли им је досадило то што су живи? У чему је смисао живота?

Због чега су ти зорићаница и као недовољени? - За њихово схватање најмање је битно оно што се види. Битно је оно што се осећа. Ја их радим у

Разлика

ЈА сам дете са села у које сам доживио заљубљен. И данас живим у мојој Ђурђевића Тари, пределу зачараних мириса. Постоји неупоредива разлика између нас и градске дее. У градској средини виша је свест о животу, каријери. Код мене је пресудила воља. Имао сам вољу да postanem сликар више него иједно градско дете.

Стариш, схваташ да ће се то завршити. Да ћеш нестати, иструлети и заборавити заувек да си ходоа овим тлом и гледао ове звезде... ја то сликам. То је моја прича.

Да ли су ти ситари, изобразили људи, на којима се види ђавола и радоси, ђаволак рад и прохула радоси, ваиа ирча о смрти? - Када смо млади, ми смо лепаи, савршени, ведри и јелри... Старост је одбачена, непожељна, али - Да, било је то у основној шко-

меш да читаш књигу, па не ућеш одмах у причу, него после 15 минута, а онда све крене да тече, да жубори. Наравно, ако је добра књига.

Уметнички, ишта је по вама? - Она је истинска ако је чедна и искрена. То је игра у којој си опуштен су, у ствари, ја.

Да ли се сћаије своје прве слике? - Да, било је то у основној шко-